

VÄRIOoppi

MITÄ VÄRI ON ?

MITÄ VÄRI ON?

Yleisimmin väri määritellään valon ominaisuudeksi tai aineeksi, jolla voi värjätä tai maalata – puhekielessä sanat väri ja maali tarkoittavat samaa asiaa.

Käsitteenä ”väri” on kuitenkin moniulotteisempi.

Teemme siis pienen katsauksen siihen, miten väri näkyy ja kuuluu maailmassamme: kielessä, kulttuurissa, kaupallisuudessa, muotoilussa, tieteessä, tunteissa ja assosiaatioissa.

Tervetuloa värin maailmaan!

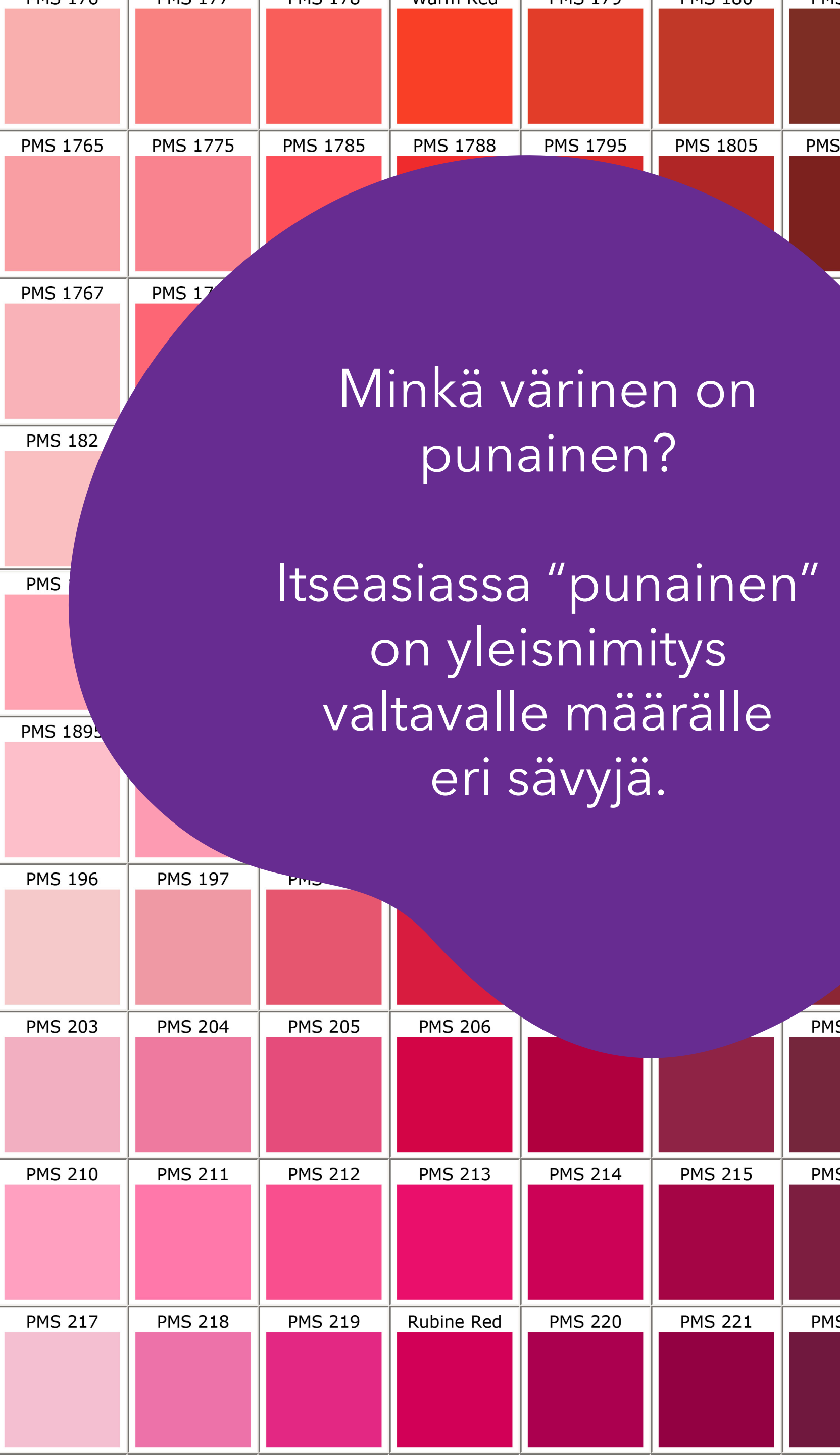

Mikä tölkeistä
on Coca-Colan
punainen?

Oikea vastaus
löytyy alarivistä
vasemmalta.

(Tosin tietokoneesi näyttö tai projektorisi säädöt saattavat vaikuttaa värisävyihin, eikä mikään kuvan tölkeistä vastaa sävyltään oikeaa Coca-Colan punaista sävyä.)

Minkä värinen on punainen?

Itseasiassa "punainen" on yleisnimitys valtavalle määrälle eri sävyjä.

RED PANTONE COLOR CHART

PMS 178	PMS Warm Red	PMS 179	PMS 180	PMS 181
PMS 1785	PMS 1788	PMS 1795	PMS 1805	PMS 1815
PMS 1787	PMS Red 032	PMS 1797	PMS 1807	
PMS 184	PMS 185	PMS 186	PMS 187	

#AA0000 #D60000 #FF0000 #FF2C2C #FF5353 #FF7979 #FFA5A5

VÄRI AMMATTIKIELESSÄ

Eri aloilla, kuten taiteessa, tieteessä, muodissa ja kaupallisessa suunnittelussa, käytetään erilaisia värien nimeämisjärjestelmiä, jotka palvelevat erilaisia tarpeita.

Suunnittelussa ja muotoilussa
käytetään värikoodoja, kun
halutaan olla hyvin tarkkoja siinä,
mitä punaista tarkoitetaan.

Esimerkiksi Pantone-
värijärjestelmässä jokaiselle
värisävyille annetaan yksilöllinen
numero ja nimi.

Pantone 186 C
on yksi punaisen
lukemattomista sävyistä.

Kuvataiteessa värejä nimetään
esimerkiksi niiden sisältämien
pigmenttien mukaan.

Punaisia sävyjä ovat vaikkapa
Kadmiuminpunainen,
Alizarin Crimson ja
Vermillion.

The background of the slide features a photograph of a light spectrum being refracted by a glass prism. The spectrum is visible as a horizontal band of colors (violet, blue, green, yellow, orange, red) against a dark background. The prism is positioned on the right side, with light rays entering from the left and being dispersed. A large, semi-transparent purple circle is overlaid on the left side of the image, containing white text.

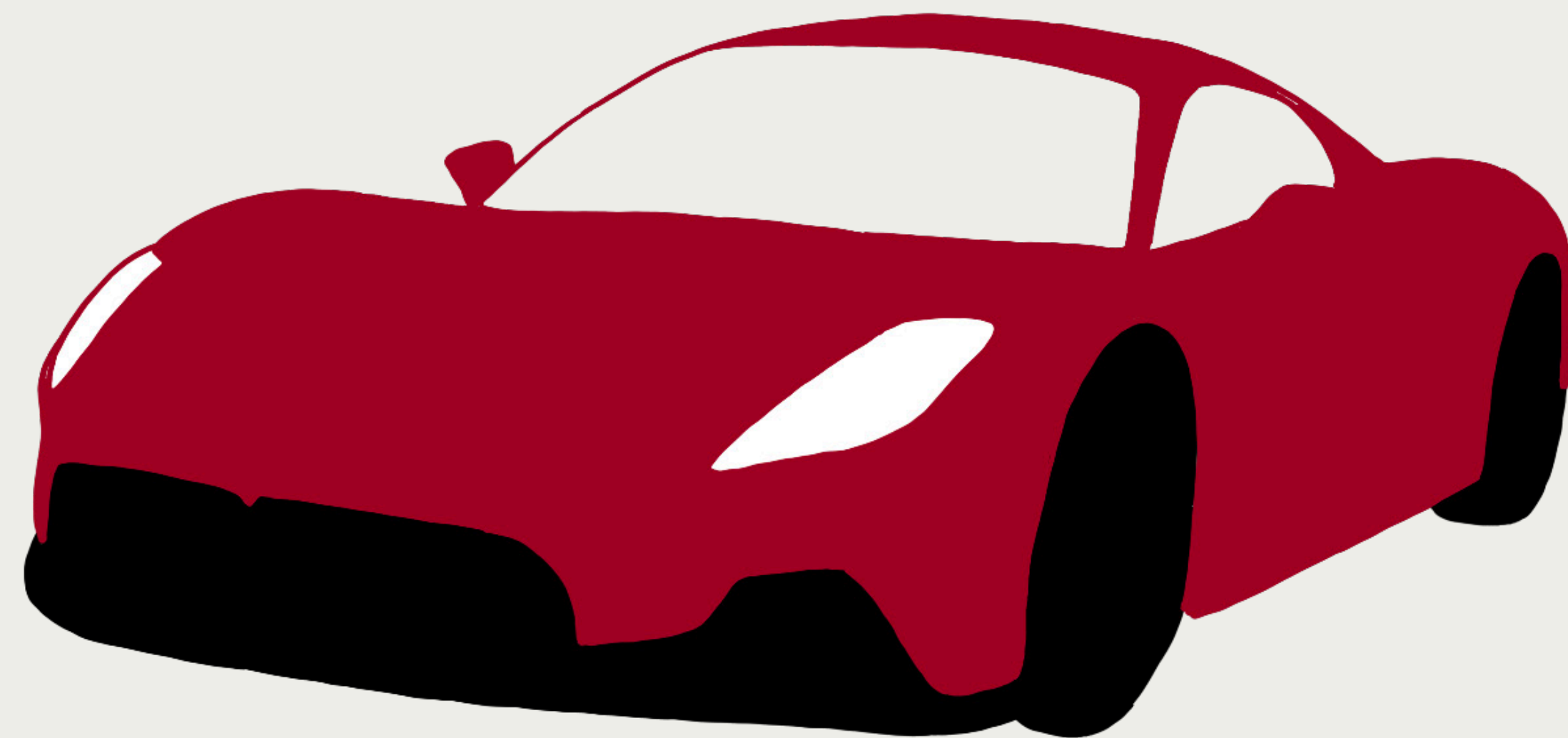
Tieteellisissä ja teknisissä
yhteyksissä värit voidaan
nimetä niiden paikan
perusteella valon spektrissä:
esimerkiksi *infrapuna* ja
ultravioletti.

Kaupallisesti väreille
annetaan usein tunteita
herättäviä ja myyviä nimiä.

Vaatebrändit voivat myydä
mallistojaan värinimillä *mystinen
laventeli* tai *aavikon hiekka*.

Yrityksillä on omia erityisiä
värinimiään, kuten *Coca-Colan
punainen* tai Tiffany & Co:n
Tiffany blue.

Millä värinimellä
markkinoisit
urheiluautomerkin
punaista mallistoa?

VÄRINIMIEN KULTTUURIHISTORIAA

Eri kielten kantakielissä värejä kuvaavia sanoja on ollut aluksi vähän, jos ollenkaan. On todennäköistä, että ensin käytettiin vain tummaa ja vaaleaa kuvaavia sanoja.

Suomen kielessä sana *väri* on germaaninen laina: ruotsiksi väri on *färg*.

Nykysuomen puhekielessä varsinaisia värisanoja on vain yksitoista: musta, valkoinen, harmaa, punainen, vihreä, sininen, keltainen, ruskea, violetti, oranssi ja uusimpana lainasana pinkki (*engl. pink*).

Englannissa väri *orange* sai nimensä 1500-luvulla appelsiinista. Aiemmin väriä kutsuttiin punakeltaiseksi.

Tämä osoittaa, miten uusien asioiden löytäminen voi johtaa uusien värinimien syntyyn kielessä.

Muinaissuomeksi *tulen karvainen* on tarkoittanut punaista. Sana iltarusko on alun perin merkinnyt illan punaa.

Ruskea on ollut sana punaiselle, myöhemmin merkitys on muuttunut.

Suomen kielessä *vihreä* on yleinen sana kaikille vihreän sävyille, mutta virossa vihreä, *roheline*, on lähempänä luonnonvihreää, ja muita vihreän sävyjä voidaan kuvata eri sanoin.

Monilla kulttuureilla on pitkät perinteet tiettyjen värien nimissä.

Esimerkiksi Japanissa väri *shakkou*, punainen okra, kantaa kulttuuriperintöön yhdistyviä esteettisiä ja historiallisia arvoja.

Värit voivat saada nimen historiallisten merkitysten perusteella.

Esimerkiksi *imperial purple* viittaa antiikin Rooman ja Bysantin keisarilliseen aikaan, jolloin purppuran väriaine oli äärimmäisen kallista.

Monet värit on nimetty luonnon elementtien mukaan, kuten *smaragdinvihreä*.

Mitä kulttuuriperintöön, historiaan tai luontoon
liittyviä värinimiä suomenkielestä löytyy?

Suomen lipun värit,
sininen ja valkoinen,
symboloivat kansallista
identiteettiä.

Kuuranvalkoinen
liittyy suomalaiseen
talviseen luontoon,
erityisesti pakkasen
ja kuuran kauneuteen.

Savunharmaa on
värinimi, joka viittaa
perinteisiin savusaunoi-
hin ja savuun liittyvään
historiaan.

Sammaleenvihreä
on suomalaiseen
metsän ja perinteis-
ten luontomaisemien
värinimi.

Kullankeltainen
viittaa pitkään historia
kaivosmaana. Kullankeltainen
liitetään myös viljapeltoihin
ja sadonkorjuuseen.

Tunnetko muiden
kulttuureiden
värinimistöä?

Kaikista väreistä punainen näyttää
olevan ihmiselle merkittävä väri.

Verkkokalvon tappisolusta suurin osa
tunnistaa juuri punaista valoa.

Punamulta on ollut rituaalien ja magian väri
jo neandertalinihmisille, vauvat reagoivat punaiseen
väriin ennen muita värejä, ja punaista kuvaava
sana on ilmestynyt kieliin ensimmäisenä
väriä kuvaavana sanana.

VÄRI JA TUNNE

Näemme ympärillämme värejä, ja maailmankuvamme perustuu osaltaan väreihin: sininen taivas, keltainen aurinko, vihreä ruoho, auringossa punaiseksi kypsynyt tomaatti.

Väri on aina elämässämme läsnä, joten sen olemusta tulee harvemmin mietittyä.

Väri on olemassa ja todellinen havainto, mutta ei mitattavissa samoin kuten monet muut luonnonilmiöt, kuten lämpötila.

Väri on myös subjektiivinen kokemus: voimme väitellä siitä, mikä on punainen.

Millaisiin väreihin
mieluiten pukeudut?

Oletko koskaan
miettinyt, miksi?

Sulje silmäsi ja mieti ensimmäistä
värikokemusta, jonka muistat.

Millainen muisto on, millaisia tunteita,
ääniä tai tuoksua siihen liittyy?

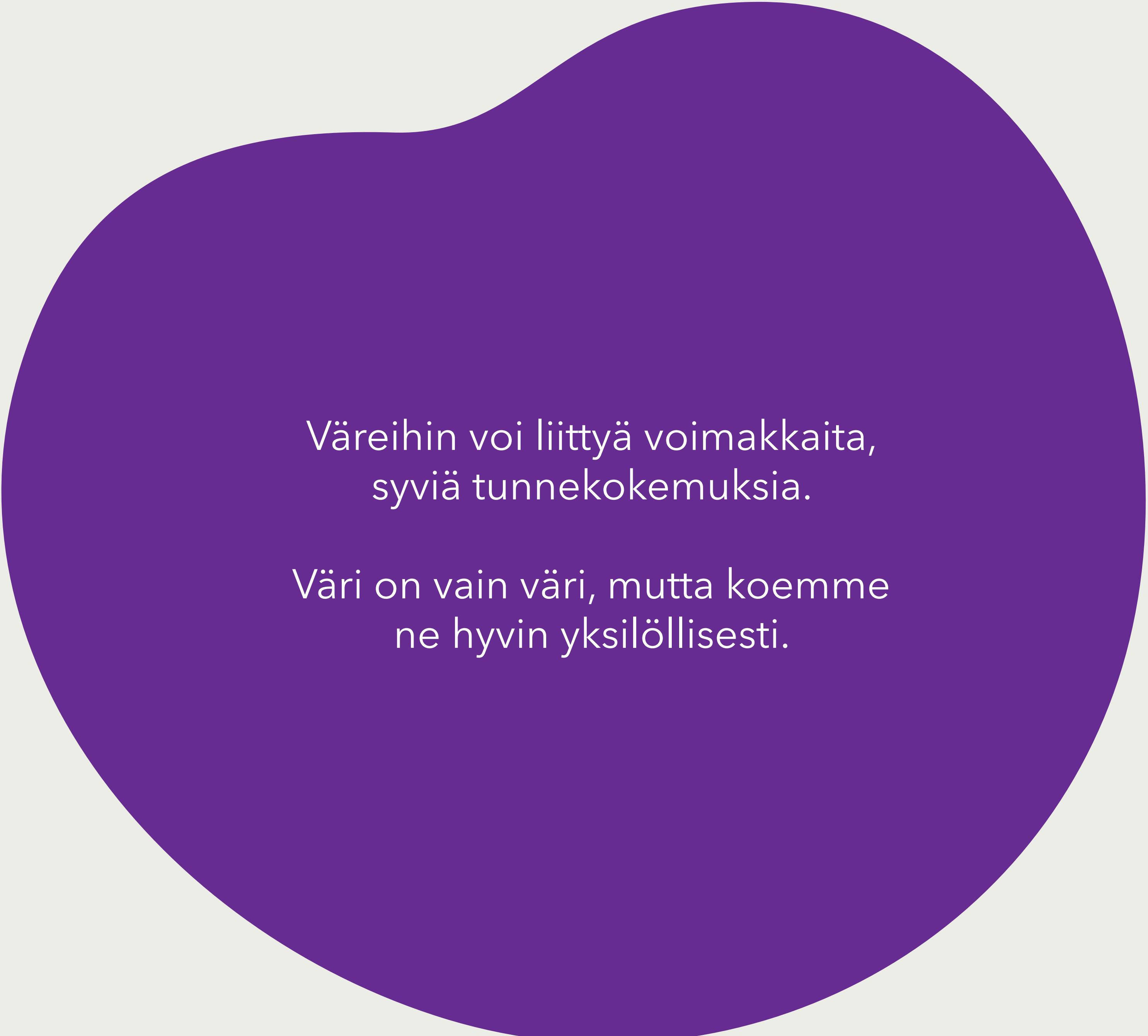
Miksi väreihin liittyy tunnekokemuksia?

Aivoissa värihavainto käsitellään näköaivokuorella, mutta ne vaikuttavat myös limbiseen järjestelmään, joka säätelee tunteita ja muistoja.

Esimerkiksi lapsuuden lempilelujen väri voi herättää nostalgiaa ja lämpimiä tunteita.

Toisaalta ihmiset ovat kehittyneet reagoimaan väreihin, koska ne viestivät tärkeitä asioita ympäristöstä.

Jotkut värit voivat kirjaimellisesti vaikuttaa kehon fysiologiaan: punainen voi nostaa sykettä ja verenpainetta.

Väreihin voi liittyä voimakkaita,
syviä tunnekokemuksia.

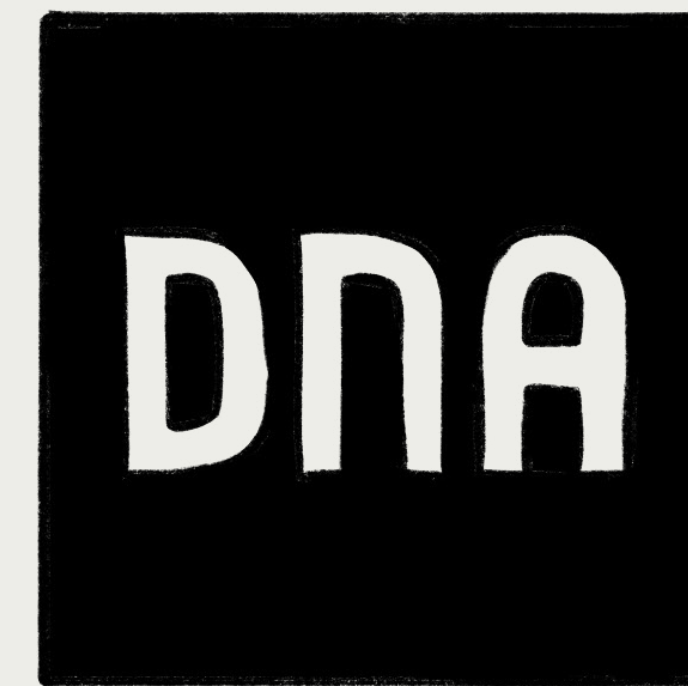
Väri on vain väri, mutta koemme
ne hyvin yksilöllisesti.

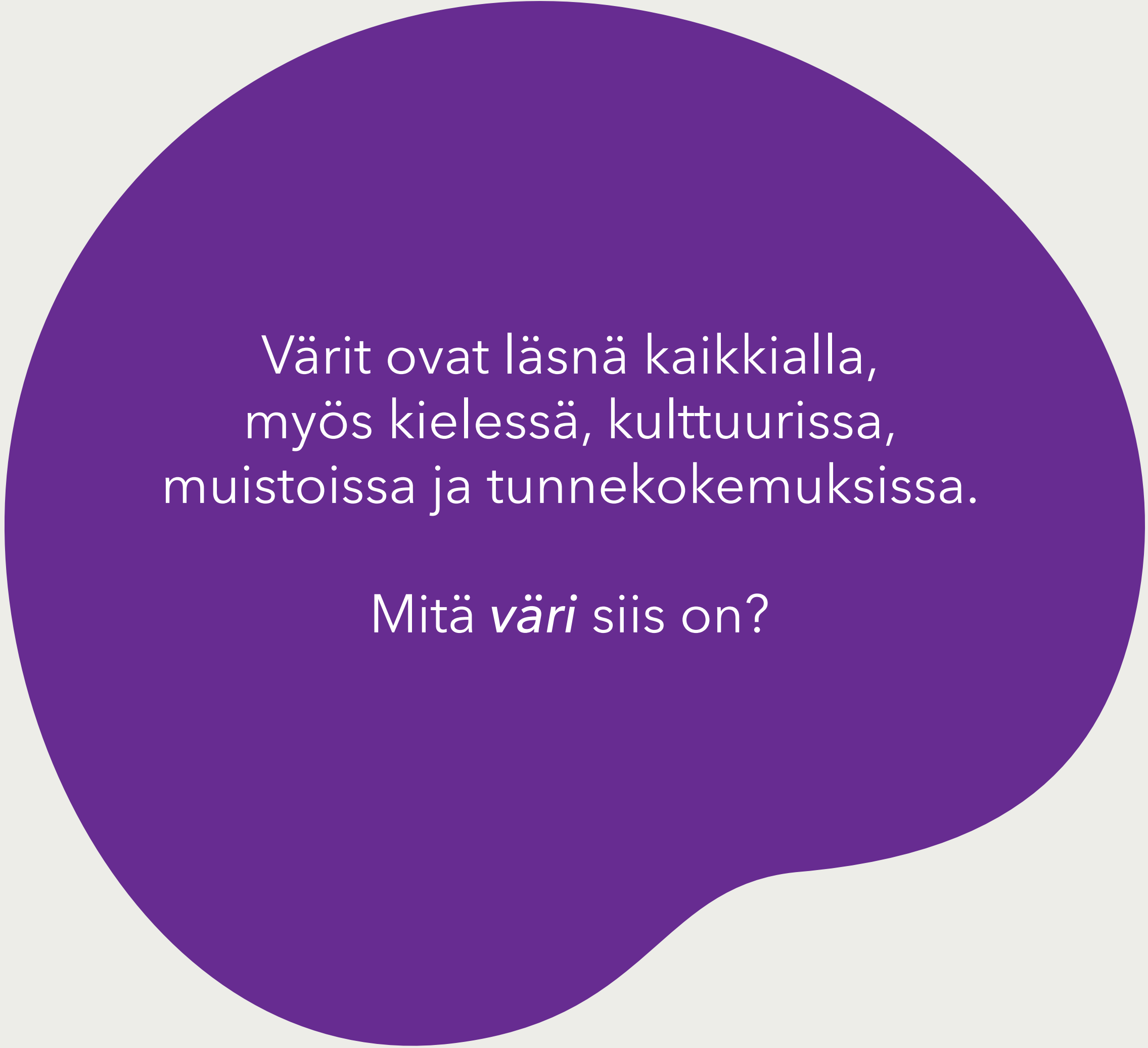
Silloin, kun tietty väri yhdistyy mielessä esimerkiksi tiettyyn muotoon tai tapahtumaan, miellelyhtymää kutsutaan *assosiaatioksi*.

Assosiaatioita hyödynnetään kaupallisessa viestinnässä.

Mikä väri tulee mieleen DNA-puhelinoperaattorista?

Mitä muita värejä yhdistät eri yrityksiin tai kaupallisiin tuotteisiin?

Värit ovat läsnä kaikkialla,
myös kielessä, kulttuurissa,
muistoissa ja tunnekokemuksissa.

Mitä *väri* siis on?

VÄRI ON VALOA

Näkyvä valo on sähkömagneettista säteilyä, jonka aallonpituus vaihtelee noin 380 nanometristä (violetti) noin 750 nanometriin (punainen).

Osa valosta imeytyy ja osa heijastuu takaisin. Näkemämme väri riippuu siitä, mitkä aallonpituudet esineestä heijastuvat.

Silmän eri tappisolut reagoivat eri aallonpituuksiin ja aivot tulkitsevat nämä signaalit väreinä.

Väri on siis aistimus, joka syntyy valon ja biologisen näköjärjestelmän yhteistyöstä.

The background is an abstract composition of vibrant colors. On the left, there are thick, vertical brushstrokes in shades of red, orange, and yellow. To the right, there are more textured, layered colors including blue, green, and magenta. A large, solid purple circle is positioned on the right side, serving as a backdrop for the text.

VÄRI ON VÄRIAINETTA

Maalit ja väriaineet on tehty väripigmenteistä.

Luonnossa esiintyy väriaineita kuten indigonsinistä, purppuraa ja safrania.

Nykyään väriaineet valmistetaan pääsääntöisesti synteettisesti.

VÄRIT OVAT VISUAALISIA ADJEKTIVEJA

Vaikka värit näyttävän olevan ihmisen
ulkopuolisen maailman ominaisuus
– omena on punainen –
on hyvä ymmärtää, että loppujen
lopuksi värihavainto on aivoissa
tapahtuva tulkinta objektin
ominaisuudesta.

Evoluutiobiologian näkö-
kulmasta ihmisen värinäön
kehittyminen on ollut
selviytymisen kannalta
tarpeellista.

Värinäkö auttaa
esimerkiksi tunnistamaan,
onko hedelmä syöntikypsä
vai raaka.

Olet nyt tutustunut värin käsitteeseen.

Kuten ehkä huomaat, väri on moniulotteinen ilmiö.

Eri väriteoriat eri aikoina, ja myös kieli jota käytämme,
ovat pyrkimyksiä selittää värin olemusta fyysisessä maailmassa.

OPETTAJALLE

Voit lisätä sisältöä luentomateriaaliin. Ohjeet löydät täältä:
<https://helpx.adobe.com/fi/acrobat/using/edit-text-pdfs.html>

Voit myös muuttaa pdf-tiedoston PowerPoint-muotoon:
<https://acrobat.adobe.com/link/acrobat/pdf-to-ppt.html>

LÄHTEET

Albers, Josef, 1963: Interaction of Colour, Revised and Expanded Edition.
Yale University Press, New Haven & London.

Hornung, David, 2021: Colour, A Workshop for Artists & Designers. Laurence King Publishing.

Huttunen, Martti, 2013: Värit pintaa syvemmältä. Books on Demand, Helsinki.

Itten, Johannes, 1998: Värit taiteessa. Kustannus Oy Taide, Helsinki.

The Origins of Color. UChicago Library. Tulostettu 10.8.2024.
<https://www.lib.uchicago.edu/collex/exhibits/originsof-color/color-theory/>

Rihlana, Seppo, 1997: Värioppi. Rakennustieto, Helsinki.

Oppimateriaali on osa Lukion kuvataiteen valtakunnallista kehittämishanketta.
Materiaalin on käsikirjoittanut, taittanut ja kuvittanut Outi Laine, 2024.
Suunnittelutyöhön on osallistunut asiantuntijaopettaja
Katriina Kaija Savonlinnan Taidelukioista.